

Ryszard PARADOWSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań

W sprawie projektu Preambuły do Konstytucji Unii Europejskiej

Po niepowodzeniu pierwszej tury referendów narodowych, które miały zatwierdzić projekt Traktatu Konstytucyjnego, powstała potrzeba podjęcia na nowo debaty o kształcie przyszłej ustawy zasadniczej Unii Europejskiej. Debata ta musi ponownie podjąć – i rozstrzygnąć – zasadnicze dylematy, przed jakimi stoją obywatele zjednoczonej Europy. Lista tych dylematów jest długa i w poniższym komentarzu do projektu nie zamierzam się odnosić do wszystkich, tym bardziej, że nie wszystkie mają – w sensie ścisłym – konstytucyjny charakter. Charakter konstytucyjny mają tylko te spośród nich, które odnoszą się do kwestii ustrojowych, więcej nawet: te, które odnoszą się do kwestii aksjologicznych. Do kwestii ustrojowych i jednocześnie aksjologicznych odnosi się sprawa wyboru tradycji (definicja europejskiej tożsamości) i związane z nią bezpośrednio zagadnienie podstawowych wartości i zasad, na jakich miałyby się opierać ustanawiany w efekcie przyjęcia konstytucji porządek europejski.

W kwestii tradycji i tożsamości europejskiej można spotkać zgodne na ogół odwołanie się do „judeochrześcijańskich korzeni”, czasem – co już nazbyt tę kwestię zubaża – tylko do „korzeni chrześcijańskich”. Ale i przedłużenie tej tradycji o element „judejski” nie wydaje się wystarczające, nie wydaje się też dość precyzyjne. Nie jest wystarczające, jeśli wziąć pod uwagę nieprzemijające znaczenie greckiego i rzymskiego antyku dla europejskiej tożsamości; nie jest precyzyjne, bo sam przekaz biblijny, będący źródłem tej tradycji, nie jest jednolity i jednoznaczny, podobnie zresztą jak i kulturowy przekaz grecko-rzymski, nie mówiąc o dwoistości, dwutorowości europejskiej kultury jako takiej; właśnie owa dwoistość, dwutorowość, a nawet antynomiczność składających się na europejskość przekazów kulturowych wytwarza ów konstytucyjny dylemat, przed jakim stoi dziś Europa.

Cała kulturowa tradycja europejska jest antynomiczna, ale właśnie w kwestiach politycznych owa antynomiczność występuje z największą wyrazistością. Podstawowa europejska antynomia i wynikający z niej dy-

lemat związane są z konfliktem wartości autorytarnych i wartości demokratycznych, stanowiącym oś europejskiej tradycji. W świętej księdze religii monoteistycznych jest to antynomia między nakazem posłuszeństwa, ustanowionym przez starotestamentowego Boga wraz z zakazem samodzielnego definiowania dobra i zła, i zasadą umowy, porozumienia, *p r z y m i e r z a*, przez tegoż samego Boga zaproponowaną po tym, jak ludzie zakwestionowali zasadność pretensji władzy najwyższej (i wszelkiej władzy) do arbitralnego rozstrzygnięcia kwestii podstawowych. W tradycji greckiej jest to antynomia między porządkami demokratycznymi z jednej, a tyrańskimi – z drugiej strony; w rzymskiej – między posłuszeństwem prawu a podporządkowaniem się *imperium*. I wreszcie – w europejskiej historii nowej ery, a zwłaszcza – czasów nowożytnych, to antynomia między porządkiem wywodzonym od Boga i porządkiem wyprowadzonym z umowy społecznej, między despotyzmem świeckim i religijnym – z jednej strony a demokratycznym porządkiem konstytucyjnym – z drugiej. Obywatele Europy stoją dziś przed wyborem tradycji, wyborem tożsamości i wyborem drogi, muszą więc rozstrzygnąć, do jakiej tradycji chcą nawiązać i jaki porządek chcą w Europie ustanowić.

Poniższy projekt Preambuły Konstytucji Unii Europejskiej otwarcie opowiada się za tradycją demokratyczną i wolnościową, za przymierzem, za prawem i umową społeczną jako fundamentem i źródłem prawa, a przeciwko despotyzmowi, arbitralności w rozstrzygnięciu o tym, czym jest dobro publiczne, przeciwko nierówności i przywilejom, przeciwko absolutyzowaniu struktur hierarchicznych, przeciwko ograniczaniu suwerenności obywateli, przeciwko sprowadzaniu ich do roli poddanych.

Projekt Preambuły Konstytucji Unii Europejskiej

My, obywatele Europy,

boleśnie doświadczeni przez bratobójcze wojny, despotyczne reżymy, sojusze tronu i ołtarza, prześladowania religijne, ludobójcze totalitarne dyktatury, znający wysoką cenę demokratycznych porządków politycznych i zdecydowani bronić ich przed zakusami ze strony autorytarnych ruchów i organizacji, deklarując nasze przywiązanie do demokratycznej europejskiej tradycji i demokratycznych wartości, takich jak naturalne prawo każdego człowieka do udziału w publicznej debacie i do współdefiniowania dobra ogólnego, do wyłaniania, kontrolowania i odwoływania reprezentacji politycznej każdego szczebla oraz określania zakresu udzielanego jej

pełnomocnictwa i innych demokratycznych wartości podstawowych, zapisanych w wielkich konstytucjach, takich jak Magna Charta Libertatum, Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela, Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Europejska Konwencja Ochrony Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Europejska Karta Społeczna,

ustanawiamy opartą o demokratyczne zasady

suwerenności obywateli; równości obywateli i ich organizacji, w tym organizacji wyznaniowych, wobec prawa; wolności słowa i wolności sumienia; reprezentatywności, podziału i równowagi władz; niezależności sądownictwa i niezawisłości sędziów oraz sądowej kontroli aktów prawnych

Konstytucję dla Unii Europejskiej.

About the proposal of the Introduction to the Constitution of the European Union

After the failure of the first round of national referenda, which were supposed to accept the proposed Constitutional treaty, appears the need to begin once more the debate about the wording of the future principal law of the European Union. Those debate must resolve the main dilemmas of the citizens of united Europe. The list of those dilemmas is long and in this short commentary I am not going to comment on every one of them, the more so, as not every one of them has, strictly speaking, constitutional meaning. The constitutional ones are just those dilemmas which are connected with the political order, and even more, those dilemmas which are close to the fundamental values of the future European order.

In this context reference is usually made to the „Judeo-Christian roots” of European values and identity, or, from time to time – too narrow – just to the „christian roots”. But even with „judeo” it is not sufficient, and not precise. It is not sufficient, if we allow for the meaning of the Greek and Roman impact on the European identity; and it is not precise, if we take into account that the biblical message itself, which is the source of that tradition, is not integral and unambiguous, any more than is the Graeco-Roman cultural message try constructing a new sentence here, not speaking even about the double character of European culture itself; just that double character, double line, and even the contradictoriness of the

culture messages, constructing the European identity constitutes the constitutional dilemma of modern Europe.

All the cultural European tradition is contradictory, but in the political sphere all these contradictions are most clear. The main European contradiction and the dilemma connected to it, are founded on the conflict between the authoritarian and democratic values as the axis of the European tradition. In the holy books of the monotheists religions that is the contradiction between the command of obedience, fixed by the Old Testament God along with the interdiction of the independent distinction between good and evil, and the principle of the contract, the agreement, the *al-liance*, proposed by the same God after the peoples questioned the legitimacy of the claim of every power to arbitrarily decide fundamental questions. In the Greek tradition it is the antinomy between the democratic order and the tyrannical order; in the Roman one – between obedience to the law and surrender to the *imperium*. And, finally, in modern European history it is the antinomy between the order coming from God and the order arising from the social agreement; between the religious and lay despotism on the one hand, and the democratic constitutional order on the other. The citizens of Europe stand now before the choice of tradition, the choice of identity and the choice of their way, so they must decide which tradition is their tradition and what kind of order they want to establish in Europe.

The proposed Introduction to the Constitution of the European Union openly supports the tradition of democracy and freedom, the alliance, the law and social contract as the foundation and the source of law, and rejects despotism, arbitrariness in decisions about the public good, against the inequality and privileges, the universalization of hierarchical structures, the limitation of the sovereignty of the citizens.

Proposed Preamble of the Constitution of the European Union

We, the citizens of Europe, having grievously suffered from wars, despotic regimes, alliances of throne and altar, religious repressions, and genocidal totalitarian dictatorships, knowing the high price of the democratic political orders and being determined to defend them from authoritarian movements and organizations, declaring our connection to the democratic European tradition and democratic values, such as the natural right of every human being to participate in public debate and to co-define

the public good, to constitute, control and recall the political representatives of every level and to define their competence, and other democratic values contained in the great constitutions, such as Magna Carta, The Declaration of The Rights of Man and Citizen, The General Declaration of Human Rights, The European Convention of The Protection of Human Rights and Fundamental Freedom, The European Social Cart

determine

based on the democratic principles

the sovereignty of the citizens; equality of the citizens and their organizations, including the religious ones, before the law; freedom of speech and freedom of conscience; representativeness, division and balance of the power; independence of the judiciary and the judges, and the judicial control of the law

The Constitution for The European Union.